

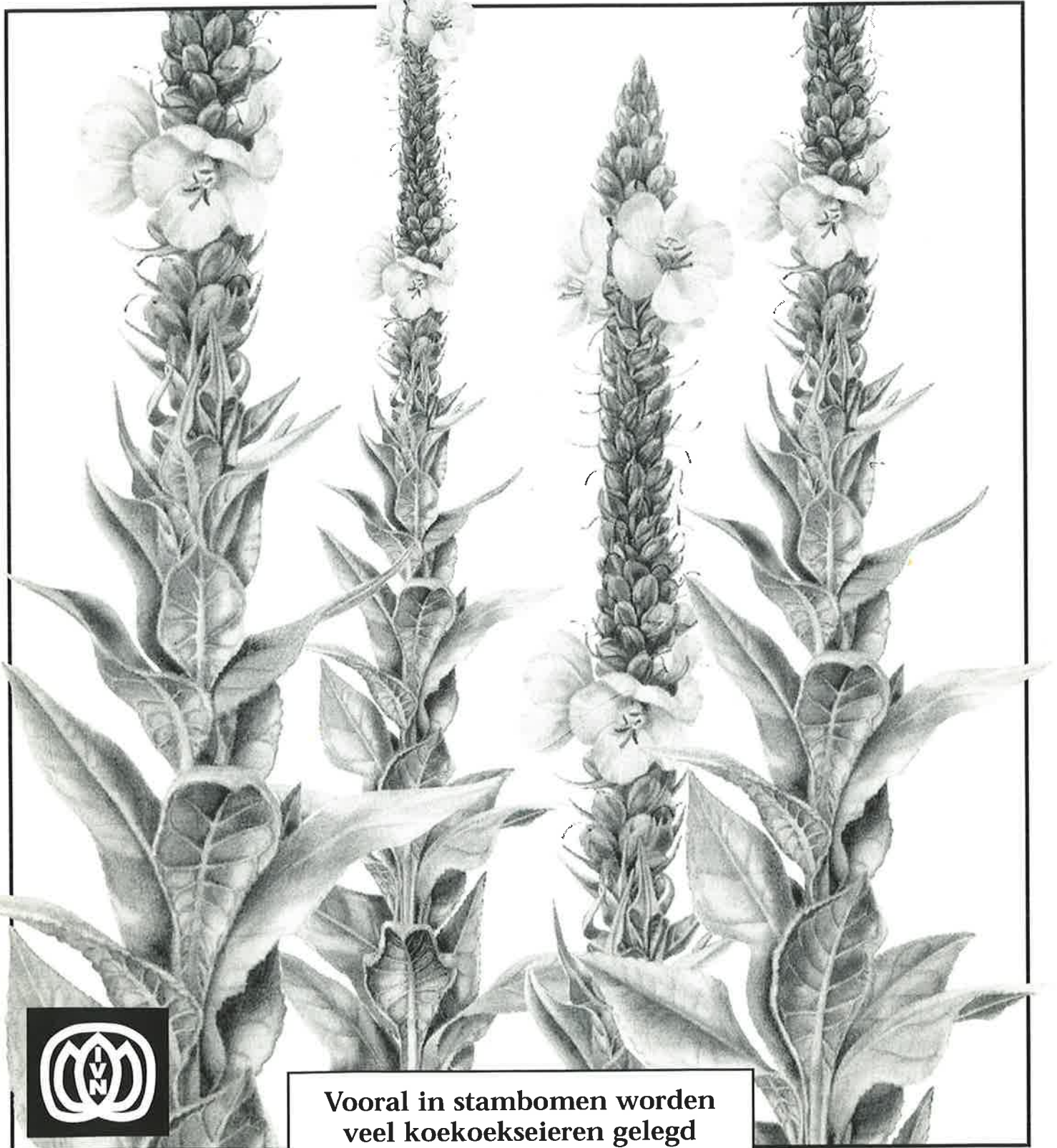
Evadne Zeilstra Theo Litjens

DE TOORTS

62

December 2003, 20e Jaargang

Contactblad van het IVN afdeling Zuid-Kennemerland

**Vooraf in stambomen worden
veel koekoekseieren gelegd**

• Karel Jonckheere •

IVN Zakelijk

De Toorts is het contactblad van het IVN, afdeling Zuid-Kennemerland. Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten, die streeft naar meer natuur en een betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

**De sluitingsdatum voor het volgende nummer is 1 maart 2004.
Zo mogelijk de kopij digitaal aanleveren bij
laterveer.misset@hetnet.nl.**

Contactpersoon bestuur:

Jonne Misset, tel. 023-5274950
laterveer.misset@hetnet.nl
Postadres: Junoplantsoen 73,
2024 RM Haarlem,

Lezingen:

vacature

Webmaster:

Huib Koel

Materiaalcoördinator:

Leo v/d Brugge,
Gen. Bothastraat 91, 2021 JS
Haarlem, tel. 023-5261584

Erelid:

Joop Cronau

Coördinatoren werkgroepen:

Excursies:

Leo v/d Brugge, tel. 023-5261584
leovanderbrugge@hetnet.nl

Publiciteit:

Marc van Schie, 023-5351239
marcmargriet@hetnet.nl

Groene Winkel:

Paul de Vocht, 023-5424513
visgraat@wanadoo.nl

Cursussen:

Vacature

Kinderen:

Wil Stumpe, tel. 023-5374168

Oeverzwaluwen:

contactpersoon Mieke Ooms,
tel. 023-5651606,
oomsm@noord-holland.nl

Aangevraagde excursies:

Yneke Bettink,
023 - 5254995

Tentoonstellingen:

Cora Miltenburg, 023 - 5379490
cora.judith@zonnet.nl

De Toorts

Jonne Misset, 023-5274950
laterveer.misset@hetnet.nl

Inhoud

In memoriam Yvonne Beerthuisen	3
Onvergetelijk beleven in Thijsses Hof	4
Behoud de Hekslootpolder wint prijs	5
Terugblik Paddestoelendagen	6
Van het bestuur	7
Is er nog wat te doen?	7
Nieuwe wandel/fietskaart NPZK	7
Landgoederen Zuid-Kennemerland deel 16	8
Sfinxen: mystiek uit de oudheid	8
Straatje om met Marisca	10
Buurtgenoten	12
25 Jaar IVN; maak een gedicht	14
U bent van de milieupolitie?	14
Natuurwerkgroep Zuid-Kennemerland	14
Duindoornroosje	15
Netwerken in de natuur	16
Nieuwjaarsbijeenkomst en Ledenvergadering	16
Eetbare, geneeskrachtige kruiden	17
Wintergedicht	18
Alternatieve geboortekaartjes	18
Activiteitenprogramma	19

Colofon

Druk

Paswerk Grafisch, Cruquius

Papier

De Toorts wordt gedrukt op 100% zuur- en chloorvrij papier.

Opmaak en vormgeving

Leo Determann, deze keer
Carolien Dijkman

Redactie De Toorts:

Yvonne Beerthuisen, Dineke Colpa,
Marisca v/d Eem, Theo Litjens en
Jonne Misset
p/a Junoplantsoen 73,
2024 RM Haarlem,
tel. 023-5274950,
e-mail laterveer.misset@hetnet.nl

Distributie De Toorts

Tineke Allaert, c.callaert@freeler.nl

deren spelenderwijs respect bij voor de natuur.

De kinderen zien alles: "Hier zijn ook vuursteentjes te vinden..."

Tot slot gaan we naar het instructielokaal en bekijken de paddestoelen op ons werkblad. "Ga maar op het prikbord kijken of je daar de verschillende soorten ook kunt vinden, zoals buisjeszwam, plaatjeszwam en stuifzwam", moedigt José ons aan. Boordevol indrukken gaan we na afloop huiswaarts.

Voor wie zijn de ontdektochten bedoeld?

De deelnemers aan deze ontdektochten zijn leerlingen van groep 6, die viermaal per jaar Thijsses Hof bezoeken om kennis te maken met de natuur door de seizoenen heen. Telkens twee weken bezoeken 26 basisscholen rondom Bloemendaal de Hof. Zo'n ontdektocht duurt

3.) Je staat hier voor een **beukenboom**.

Bekijk de hele boom eens goed.

**Hoe zou je deze boom noemen?*

Antwoord: ik noem hem.....

In het bakje zie je een napje en nootjes liggen.

**Voel eens aan het napje!*

De buitenkant voelt.....

De binnenkant voelt.....

**Hoeveel kanten heeft een beukennootje?*

Antwoord:.....

**Hoe worden de beukennootjes verspreid denk je?*

Antwoord:.....

ongeveer anderhalf uur.

Het gaat erom belangstelling te wekken voor planten, dieren en hun onderlinge relaties. De kinderen verwerven hierbij kennis en vaardigheden.

Beheerder Harry vertelt hoe belangrijk het is juist kinderen te bereiken. "Kinderen zijn de toekomst. Het is belangrijk dat je de kinderen zelf de antwoorden laat vinden. We moedigen eigen onderzoek aan." Ook leren ze van de medewerkers zorgvuldig om te gaan met de planten en de dieren.

Nieuwe vrijwilligers

Om zoveel kinderen in contact te brengen met de natuur zijn veel vrijwilligers nodig.

Ook op dit ogenblik is er ruimte voor nieuwe vrijwilligers.

Mocht u interesse hebben dan is het belangrijkste dat u belangstelling hebt voor kinderen en openstaat voor de natuur. Dan leert u de rest vanzelf. Wist u bijvoorbeeld dat pad-

destoelen eigenlijk een soort bloemen van de zwamvlokken zijn?

U wordt goed begeleid. Zo is er een instructieavond aan het begin van het schooljaar. Bovendien wordt de route elk seizoen met u voorgelopen en wordt u opmerkelijk gemaakt op wat er overal te zien valt.

Het is de bedoeling, dat een vrijwilliger per seizoen één à tweemaal meeloopt. Per keer doen drie vrijwilligers mee. Een wisselend werkgroepje maakt jaarlijks de route. Het eerstvolgende winterprogramma zal gaan over 'vogels kijken'. Onderdelen zijn: een voederplank, spechten, roofvogels en veren.

Het is niet alleen leerzaam maar ook gezellig. Jaarlijks wordt er een vrijwilligersdag georganiseerd en is er een nieuwjaarsbijeenkomst.

Als u belangstelling heeft kunt u zich opgeven bij José Ottjes, tel. 023-5378387.

Behoud de Hekslootpolder wint prijs

De Zilveren Maan Prijs 2003 is toegekend aan De Vereniging Behoud de Hekslootpolder.

Deze prijs voor vrijwillig natuur-, milieu of landschapsbeheer is ingesteld door de Milieufederatie Noord-Holland, Landschap Noord-Holland en IVN Noord-Holland en werd dit jaar voor de tweede keer uitgereikt. Met deze prijs wil men mensen in het zonnetje zetten die jarenlang hun handen uit de mouwen steken of anderen enthousiast weten te maken voor het werk. Onze afdeling had de werkgroep Oeverzwaluw voorgedragen voor deze prijs; zij moest echter concurreren met 28 andere personen en organisaties.

Uit het juryrapport: *De jury is bijzonder enthousiast over de constructieve en creatieve wijze waarop Behoud De Hekslootpolder al gedurende meer dan 18 jaar aandacht vraagt voor de bescherming van een waardevol veenweidelandschap onder de rook van Haarlem. De vereniging heeft een breed draagvlak gecreëerd onder zowel milieu- en natuurbeschermingsorganisaties als onder medeburgers; men heeft maar liefst 1200 leden.*

Het feit dat de vereniging zo'n groot draagvlak heeft en de waarden van De Hekslootpolder zo goed voor het voetlicht heeft weten te brengen, zal er zeker toe bijgedragen hebben dat de acties die gevoerd zijn tegen de vele bedreigingen (woningbouw, wegenaanleg, aanleg brug of tunnel) tot nu toe succesvol zijn geweest. Dankzij Behoud de Hekslootpolder is dit veenweidegebied inmiddels een gebied met hoge natuurwaarden.

FOTO- EN SCHRIJFWEDSTRIJD

Zin om iets anders met de natuur te doen dan erin te wandelen? Doe mee met de campagne Kijken naar Bomen en lever een verhaal, gedicht, foto, tekening of schilderij in. De campagne duurt tot eind maart 2004 en is georganiseerd door de stichting Bomen Over Leven, een particuliere natuurorganisatie in Zoetermeer. Alles wat u moet weten vindt u op www.bomenoverleven.nl.

Paddestoelendagen

iets om op terug te kijken

Elk jaar weer valt mij de gezellige sfeer op van onze Paddestoelendag op Elswout. Alsof we het zo eventjes uit onze mouw schudden, zetten we als afdeling een grote evenement op. Je ziet het er niet aan af dat er vooraf enorm veel werk is verzet. Ook de dag zelf verliep zonder enig probleem. De publicatie in de Kampioen van de ANWB gaf wel wat hoofdbreken; stel je voor dat er nog meer mensen dan normaal zouden afkomen op dit herfstevenement! Maar het weer was ons (gelukkig) niet gunstig gezind op de dagen voorafgaand en de vroege ochtend van de dag zelf. Daardoor bleef het aantal bezoekers goed behapbaar voor onze gidsen. Overigens ontvingen wij een compliment van het landelijk IVN voor onze publiciteit! Ongeveer tussen de 1200 en 1500 mensen brachten de paddestoelen op Elswout een bezoek. Zo'n 120 mensen woonden de lezing bij, ongeveer 230 volwassenen zijn op stap gegaan met onze gidsen en 140 enthousiaste kinderen liepen met onze kindergidsen mee. Veel mensen kwamen een boekje halen voor de rondwandeling die ze zelf konden doen; er zijn zo'n 350 boekjes over de toonbank bij de informatiekraam gegaan (en de meeste mensen liepen met twee à

drie personen). Ook de tentoonstelling trok veel belangstelling, de Groene Winkel heeft een topdag gehad en ook in de kinderknutselhoek viel er nagenoeg geen stil moment.

Van een andere orde is de Paddestoelendag op Leyduin. Wij werken hier samen met Landschap Noord-

holland en het Haarlems Dagblad. Het IVN levert hier voornamelijk gidsen, maar staat ook met de Groene Winkel en een promotiekraam. Door de grote opzet en de vele publiciteit in het Haarlems Dagblad trekt dit evenement altijd bijzonder veel bezoekers. Dit jaar zullen het er tussen de 2000 en 2500 geweest zijn, waarvan er zo'n 450 zijn rondgeleid door een gids.

Het succes van de beide Paddestoelendagen is ook altijd een beetje terug te zien in de belangstelling voor de IVN als vereniging. Beide dagen hebben vier leden en drie donateurs opgeleverd.

Wist u overigens dat de Paddestoelendag op Elswout is opgezet door het allereerste bestuur van de afdeling dat eind 1979 aantrad? In het programma van 1981 staat dit evenement reeds aangekondigd! Ook toen was het een succesvolle activiteit en dat is tot op heden zo gebleven.

Jonne Misset

Foto's: Haarlems Dagblad

VAN HET BESTUUR

In de vorige Toorts heeft u kunnen lezen dat er op de Algemene Ledenvergadering van 22 mei 2003 een interimbestuur is gekozen. Dit bestuur bestaat uit de coördinatoren van de werkgroepen, te weten Leo v/d Brugge (excursies), Marc van Schie (publiciteit), Paul de Vocht (Groene Winkel), Wil Stumpe (kinderwerkgroep), Cora Miltenburg (tentoonstellingen) en Anita Tijman (gidsencursus), met Jonne Misset als interimvoorzitter.

In de periode juni-december 2003 is het interimbestuur tweemaal bijeen geweest. Besloten is geen grote en nieuwe zaken op te pakken en vooral te zorgen dat het verenigingswerk door kan gaan. Zo wil het interimbestuur de samenwerking met het Nationaal Park Zuid-Kennemerland en met De Zandwaaiër graag laten oppakken en uitwerken door het nieuwe bestuur.

Het werk van de penningmeester wordt ons uit handen genomen door het IVN Consulentenschap Noord-Holland. Het versturen van de

acceptgiro's moest echter door de afdeling zelf gedaan worden. Dit is uitstekend gelukt door medewerking van het distributie- en bezorgersteam van De Toorts.

Het interimbestuur heeft een voorstel voor het lidmaatschapsgeld voorbereid voor de komende ledenvergadering in januari. Ook heeft zij zich gebogen over de opvang en begeleiding van nieuwe leden binnen de werkgroepen.

Eind augustus is er een speciale excursie georganiseerd voor nieuwe leden en donateurs. Dezen werden uitgenodigd op Thijsse's Hof waar de voorzitter tijdens de koffie een korte uitleg gaf over het IVN en het werk van de afdeling. Vervolgens vertelden de coördinatoren iets over hun werkgroep en het werk dat daar gedaan moet worden. Daarna was er een excursie door de Hof onder leiding van Ekke Wolters (bestuurslid Thijsse's Hof) en Yneke Bettink (IVN-gids en hulpbeheerder van de Hof).

Jonne Misset

DE GROENE WINKEL GAAT VERHUIZEN

Onze oproep in de vorige Toorts heeft succes gehad. De Groene Winkel kan voortaan zijn spullen opslaan in de werkplaats van meubelrestaurateur Philip Kenselaar. Een fantastisch aanbod waar we heel blij mee zijn!

Nieuwe Openingstijden

Duincentrum De Zandwaaiër, het bezoekerscentrum van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, krijgt nieuwe openingstijden voor het winterseizoen. Vanaf zaterdag 1 november tot en met 31 maart 2004 zal het centrum alle dagen, behalve maandag, van 12.00 uur tot 17.00 uur voor het publiek geopend zijn.

De Zandwaaiër bevindt zich aan de Zeeweg te Overveen, schuin tegenover de duiningang Koevlak ('t Wed).

IS ER NOG WAT TE DOEN?

Lezingen in de Heimanshof aan de Wieger Bruinlaan in Hoofddorp, telefoon 023-5581158. De lezingen zijn telkens op beide dagen van 14.30 uur tot 15.30 uur.

6 en 7 december 2003:

Roeiend aan de waterkant; op zoek naar dier en plant.

7 en 8 februari 2004:

Stinzen-planten langs de Vecht.

6 en 7 maart 2004:

Vulkanisme, 'n spectaculaire activiteit van Moeder Aarde.

3 en 4 april 2004:

Het Groene Hart, een oase in een steenwoestijn.

Woensdagavond **7 januari 2004**

luidt het IVN Zuid-Kennemerland het nieuwe jaar in met leden en donateurs. Vanaf 20.00 uur in Ter Kleef, Kleverlaan 9 in Haarlem.

Woensdagavond **21 januari 2004:**

Algemene Ledenvergadering van het IVN in Ter Kleef. Aanvang 19.30 uur. Leden ontvangen een agenda voor die avond.

Knoppencursus op **dinsdag 17 en 24 februari 2004**, met een excursie

Nieuwe wandel- en fietskaart

Nationaal Park Zuid-Kennemerland

De geheel vernieuwde wegwijzer voor wandelaars en fietsers is vanaf heden weer te koop bij De Zandwaaiër en VVV- en ANWB-kantoren in de regio Zuid-Kennemerland. De kaart kost 3.95 euro voor leden van Natuurmonumenten en 4.50 euro voor niet-leden. De allernieuwste wandelroutes zijn met kleurige symbolen op de kaart aangegeven zodat het uitstippelen van korte of langere wandelingen tot de mogelijkheden behoort. Voor de echte doorzetters zijn ook de Lange-afstand-wandelpaden op de kaart gezet. Het informatieve gedeelte op de achterkant van de kaart bevat weer de meest actuele nieuwtjes van het Nationaal Park Zuid-Kennemerland.

op **zondag 29 februari**. Georganiseerd door Natuurinformatiecentrum Schalkwijk en KNNV-afd. Haarlem e.o. Opgave bij Anneke Wegman tel. 5339049. Kosten 5 euro, maar gratis voor mensen die actief worden bij het Natuurinformatiecentrum. De cursus wordt gehouden in de kantine van Volkstuincomplex 'Ons Buiten', aan de Boerhavelaan 43 (t/o J.v.d. Horststraat 16), Haarlem. Aanvang 20.00 uur; zaal open om 19.30 uur.

Op **zaterdag 17 en zondag 18 april 2004** vindt er een groot tuinevenement plaats in de Stadskweektuin aan de Kleverlaan 9 in Haarlem-noord. De 'stadstuinder' wordt zo breed mogelijk geïnformeerd over de inrichting en het onderhoud van de voor-, zij-, achter-, gevel-, balkon- en daktuin. Verder zijn er diverse tuinmaterialen, verzorgingsproducten en vele soorten planten, heesters en bomen te koop. Voor kinderen zijn er verschillende activiteiten. Het IVN is ook met een stand aanwezig. Op beide dagen is de tuin voor het publiek geopend tussen 11.00 uur en 16.00 uur. De toegang is gratis.

DE LANDGOEDEREN VAN ZUID-KENNEMERLAND

Sfinxen: Mystiek uit de oudheid (deel 16)

Wie kent in Haarlem niet het Huis met de Beelden, aan het eind van de eens zo geroemde Spanjaardslaan? Huis Eindhoven, zoals dit historische huis eigenlijk heet, heeft twee grote, witmarmeren sfinxen staan naast de trap treden voor het huis. Zover bekend zijn op een negental buitenplaatsen in Nederland nog sfinxen aanwezig.

Wat stelt een sfinx eigenlijk voor? Om een tipje van de mystieke sluier voor u op te kunnen lichten, hebben wij gebruik gemaakt van een artikel over sfinxen van E.A. Geytenbeek. Dit is verschenen in het gezamenlijk bulletin van de stichtingen Vrienden Nederlandse Landgoederen en Vrienden Particuliere Historische Buitenplaatsen.

Sagen

Sfinxen kent u mogelijk uit de Griekse sagen en van afbeeldingen en reportages uit Egypte waarbij zij altijd prominent in de nabijheid van de piramides verkeren. Maar ook bij de Romeinen zijn ze niet onbekend. Bescherming was voor de Romeinen niet zozeer een militaire kwestie als wel een religieuze aangelegenheid. Wanneer een Romein zijn plichten tegenover de goden nagekomen was, leefde hij in vrede met de goden en kon rekenen op hun bescherming. Beschermingssymbolen in de Romeinse tijd zijn de slang, de leeuw, de griffioen, de gans en de sfinx. Verschillende van deze symbolen komen dan ook voor in de grafkunst. Bekend is ook de sage van het raadsel van de sfinx. Op de enige weg naar Thebe is er een sfinx met het hoofd van een vrouw, de vleugels van een adelaar, de staart van een slang en de huid van een leeuw. Zij stelde haar

raadsel "Welk schepsel gaat 's morgens op vier, 's middags op twee en 's avonds op drie benen?" aan elke reiziger die voorbij kwam. Wie het antwoord fout had werd opgepeuzeld door de sfinx. Uiteindelijk wist één man het raadsel op te lossen. Hij zei: "Het is de mens, want in de ochtend gaat hij als baby op handen en voeten,

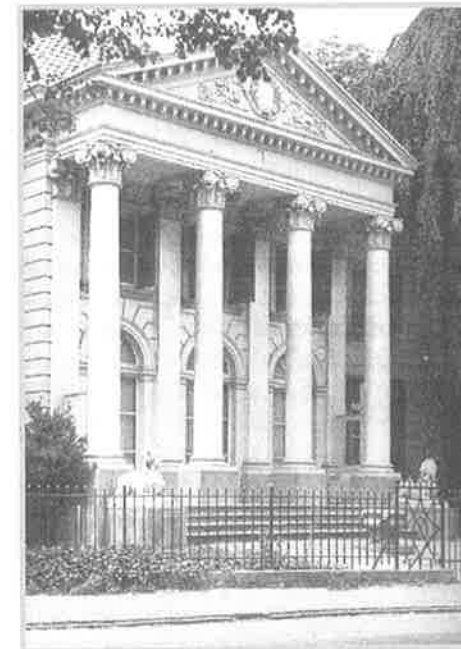
in de middag van zijn leven gaat hij op twee benen, en in zijn levensavond, als hij oud is, loopt hij met een stok." Als beloning werd hij koning van Thebe en trouwde met de koningin Iocaste.

Griekse en Egyptische sfinxen

Er is een verschil tussen een Egyptische en een Griekse sfinx. Een

Egyptische sfinx heeft geen vleugels en ligt altijd. Een Griekse sfinx heeft een mensenhoofd en een leeuwenlichaam met vleugels. Het is in principe een kwaadaardig en afschrikwekkend dier en kan dus heel goed als beschermer of grafbewaker gebruikt worden.

Sfinxen zijn dus fabeldieren en in die hoedanigheid lenen zij zich uitermate goed als tuinoornament. Leeuwen ziet men vaak toegepast ter weerszijde van een ingang. Sfinxen ziet men echter minder vaak. Deze beelden kregen geen willekeurige plaats, maar dienden een entree uitstraling te geven en staan daarom meestal naast een hoofdingang en komen altijd als paar voor. Een sfinxentel is echter niet identiek. Ze zijn elkaars spiegelbeeld. Veelal in de vorm van de staart die linksom of rechtsom over de rug is gedrapeerd. Ook individueel beeldhouwde exemplaren die toch een set vormen komen voor.

Eindhoven

Materiaal

Het was in de achttiende eeuw een rage om loden kopieën te maken van oude of zelfs originele antieke exemplaren uit de oudheid. Naast loden reproducties werden diverse andere metalen gebruikt zoals zink, brons en gietijzer. Ook nagieten in kunststeen, vaak op cementbasis, werd in de negentiende eeuw en later veel toegepast. De basis voor kunststeen is cement dat in mallen kan worden gegoten en uithardt zonder gebruik

van een oven. Reeds in de achttiende eeuw werden in Engeland experimenten gedaan met mortels, die na uitharding steenachtige eigenschappen bezaten. Op deze manier kon aan de grote vraag naar tuinoornamenten voldaan worden. Ook worden in deze tijd in Frankrijk kopieën gemaakt van originele modellen die begroeid met wat mos al snel als antiek worden aangezien.

Sfinxen in Nederland

In Nederland zijn op een negental buitenplaatsen sfinxen aanwezig. Over deze sfinxen is zo goed als niets bekend. In de literatuur worden ze amper genoemd en ook bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg komt men niet ver. De sfinxen die we nu nog aantreffen op buitenplaatsen betreffen uiteenlopende uitvoeringen.

Bijvoorbeeld op kasteel Broekhuizen in Leersum staan sinds begin 1800 twee sfinxen terzijde van het imposante bordes. Zij maken deel uit van een set bestaande uit twee sfinxen en twee rijk geornamenteerde vazen die daar bij de bouw rond 1800 zijn geplaatst. Bij de verkoop van Broekhuizen in 1969 aan de Rijksgebouwendienst zijn de vazen verkocht aan een antiquair. Ze staan nu bij het Vredespaleis in Den Haag. De sfinxen - die op een eenvoudige empire sokkel staan - zijn echter achtergebleven. Ze zijn van wit marmer gemaakt en worden iedere winter in een houten kist ingepakt. Ook bij het recentelijk vernieuwde kasteel Heemstede staan sinds 1900 twee sfinxen bij de brug naar het kasteel. Van één van de sfinxen is het gezicht ernstig beschadigd. Ze zijn individueel beeldhouwd van natuursteen. Het zijn waarschijnlijk oude zeventiende- of achttiende-eeuwse exemplaren. Deze sfinxen zijn nu bij een restaurateur en worden na terugkeer weer herplaatst.

Eindhoven

Buitenplaats Eindhoven, plaatselijk bekend als Het Huis met de Beelden, ligt aan de Wagenweg in Haarlem. In 1793 liet de Amsterdamse koopman George Gerard Lans dit buitenhuis ontwerpen en bouwen. De sfinxen zijn echter later door de tweede eigenaar van het huis geplaatst. Deze kocht Eindhoven in 1802 en gebruikte het voornamelijk als zomerhuis. Rond 1810 liet hij in

Italië twee marmeren sfinxen vervaardigen. Op het hoofd hebben zij een soort tiara met daaroverheen een doek gedrapeerd. Deze dracht was in de mode tijdens de empiretijd rond 1800. Over de schouders hangen vlechten. De staarten zijn elkaars spiegelbeeld.

Het verhaal gaat dat één van de sfinxen de reis vanuit Italië niet overleefd heeft. De linkersfinx schijnt het origineel uit Italië te zijn, de rechter is een replica, indertijd in een Hollands atelier gehouwen uit hetzelfde soort marmer. Volgens P. Jongens in Jaarboek Haarlem 1977 zou deze sfinx wat Hollandse gelaatstrekken en bollere wangen hebben. In de verkoopakte van 1818, waarmee het huis in handen komt van de derde eigenaar op rij, is voor het eerst sprake van 'de kisten voor de Sphynxen'. Het betrof houten kisten die de beelden moesten beschermen tegen vorst. Pas in 1978 werden deze kisten vervangen door glazen kisten, waardoor de beelden ook in de winter nog zichtbaar zijn.

In de tuin achter het Huis Eindhoven werd in 1915 een tuinkoepel geplaatst: een cirkelvormig platform dat drie treden hoog is en waarop acht zuilen staan die een rondgaande architraafbalk dragen. Voorheen was op deze balk een koepelvormig dak geplaatst, waarop een beeld van een syrene stond. In 1948 is het dak ingestort en van dak en beeld is niets bewaard gebleven. De tuinkoepel wordt geflankeerd door twee sfinxen, die een kopie zijn van de sfinxen bij de trap voor het huis. Zij zijn niet van marmer maar van beton. De tuinkoepel is een van de eerste producten van gewapend beton in Haarlem.

Loop de volgende keer bij uw wandeling door de Haarlemse Hout eens een stukje door naar de Wagenweg en probeer eens te ontdekken of er inderdaad sprake is van een Italiaanse en een Hollandse sfinx!

Noot: De bovenstaande informatie over Eindhoven en de foto's komen uit het boekje Huis met de beelden, van Hanny en Jac. van Steen, 1993, uitgeverij De Vrieseborch Haarlem.

Sfinxen bij Eindhoven

ZONDER OMWEG

Vogels leer je van plaatjes kennen, daar staan ze stil, je ziet ze echt. Buiten vliegt alles zonder naam. Wie beter kijkt, herkent de tekening, die blijft vast punt. Nu ik mijn ogen in geen bos meer goed de kost geef, zit ik dikwijls thuis te bladeren in oude vogelboekjes.

T. van Deel

Stel je voor:

Een helderblauwe lucht, sneeuw op de daken en een vrije ochtend. Dat vraagt om een wandeling door Groenendaal. In Heemstede zeggen we altijd 'het wandelbos Groenendaal'. Boudewijn Büch heeft daar enorm om moeten lachen, de laatste avond van zijn leven toen hij in Heemstede optrad. 'Is er soms ook een autobos en een fietsbos?' Maar ik denk dat het ontstaan is nadat het door de gemeente was aangekocht en vrij toegankelijk werd voor de inwoners om... juist ... te wandelen.

dat is niet het geval.

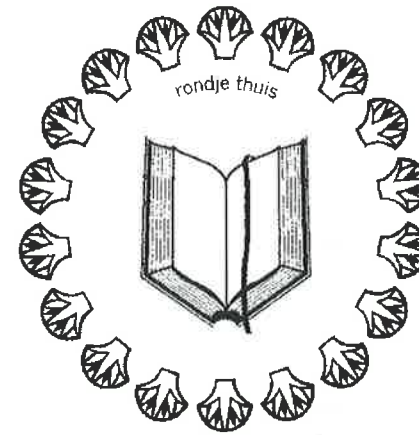
Een volgende stam toont restanten van liefdesverklaringen. Ooit ontdekte een deelnemer aan een excursie zijn eigen, in het hout gesneden, hart en initialen. Ik vroeg of die nog altijd bij elkaar hoorden, maar dat was niet zo. Leuk is het aan de mensen te vragen: 'hoe hoog denkt u dat de inscripties over honderd jaar zitten?'. Ze wijzen dan allerlei hoogtes aan en dan vertel je dat het dan nog op dezelfde plaats zit omdat de boom

naar boven gaat, tegen de boom aangekleefd (of toch die?). Je ziet hem bijna niet, alleen zijn bewegingen verraden hem.

Ik krijg koude handen van het schrijven en stap even door tot de houtwallen en de enorme omgevallen boom aan de andere kant van het pad. Prachtig dat sneeuwdek erop. Ik blijf weer even staan genieten en hoor de hoge geluidjes van mezen, het krassen van de kraai, geschreeuw van de vlaamse gaai. Vlak voor me scharrelt een roodborstje rond de voet van een boom. Keert fanatiek de blaadjes om, op zoek naar lekkere hapjes. Soms staat hij tot aan het rood in de sneeuw. Een levendige kerstkaart. In ieder seizoen is de lindenkom mooi. Het water is nu belegd met koekijs en sneeuw, de bodem rond de vijver wit en daar steken de rokken van de linden bruin in een cirkel bovenuit. Als ik me weer beweeg schrikt een merel van mij en ik weer van hem. We hadden elkaar niet opgemerkt. Maar even later gaat hij weer zijn gang, op zoek naar hapjes in de rok van de linde.

Op de grond allerlei sporen van dieren en mensen. Ik besluit even in de voetsporen van mijn voorgangers te treden. Dat was een bedrijvig persoon die van links naar rechts liep. Toch maar mijn eigen spoor uitzetten. Maar voor ik daarmee begin zie ik een eekhoorn in de boom voor me. Prachtig gezicht, die pluimstaart achter dat ranke lijfje. Hij klimt omhoog, natuurlijk aan de achterkant van de stam, maar kijkt geregeld even om het hoekje. Als ik doorloop om naar de andere kant van de stam te kijken, is hij spoorloos.

Nu ik het toch over sporen heb, daar liggen er een paar: grote keutels van de runderen die in Groenendaal vrij rondlopen. En als je er dan nog een tegenkomt, kan de ochtend niet meer stuk. Wat een prachtige kleur heeft de vacht en als de zon erop schijnt komt er een glans over. Zo'n kleur zou ik ook wel willen hebben. We kijken elkaar aan, maar ik ben niet interessant genoeg en hij draait zijn hoofd af. Ik heb hier dus niets meer te zoeken en loop verder, op weg naar de uitgang. Mijn tenen en vingers gaan zeer doen van de kou en ik heb trek in koffie. Bovendien wil ik dat van die boomklever/kruiper weer eens nakijken.

Zo, lekker bij de kachel eerst op zoek naar de boomklever in Het vogeljaar van Thijsse. Hij schrijft dat als je deze vogel niet kent, dat het komt "doordat ge 's winters te weinig naar buiten gaat. Bezoekt ge in januari de Vuurse of het Bloemendaalse bos,

dan kunt ge hem niet missen." Maar nu over het klimmen tegen de stam. "Omhoog of omlaag, vooruit of achteruit, het gaat alles even gemakkelijk... hij heeft veel van de specht: de klimmanieren, de lange, rechte, spitse snavel...maar hij klimt toch anders, want die anderen klimmen alleen omhoog en dan, hij steunt nooit op zijn staart, wat boomkruipertjes en spechten altijd doen."

Ik heb dus een boomkruiper gezien. Wat zegt Thijsse over dit vogeltje: "de boomkruiper is een muisachtig vogeltje, zijn rug, vleugels en staart zijn vlekkelig bruin-grijs." En verder: "evenals de mezen zijn ze gewoon, hardop te denken over 't werk en als de boomzuiveringstaak maar een beetje meevalt, proclameren zij dat dadelijk met een luid en krachtig 'siet, siet', veel luider, langzamer en beslist dan de mezenroep. Hoorst ge dat geluid, kijk dan maar naar de boomstammen in de buurt en ge ziet het bruine schimmetje meestal schroefsgewijs de hoogte ingaan." Tegenwoordig is het moeilijker de buikzijde van de boomkruiper te zien dan vroeger, want toen "nam je daarvoor een buks of een blaasroer of een

katapult, je schoot het vogeltje dood en dan kon je alles op je gemak bekijken". Ja, ja, die goede oude tijd... Die brengt me ook bij de grove den. In Bomen leven, van M.Bakker en M.J.C.Kolvoort, staat: "De grove den heet ook wel pijnboom. Pinus sylvestris. Pinus betekent pijnachtig. Bijna alle delen van deze den kunnen gebruikt worden om zieken te genezen. In de winter bevatten de naalden veel vitamine C. Sylvestris betekent bosbewonend en in het wild groeiend. Waarschijnlijk heeft de grove den altijd al in ons lang gegroeid. De soort die vroeger voorkwam is echter verdwenen. Ten tijde van Willem van Oranje zijn grove dennen speciaal voor de houtproductie naar ons land gehaald. Graaf Hendrik van Nassau heeft in 1514 opdracht gegeven bij Breda het Mastbos aan te leggen. Vanaf die tijd werd de inheemse grove den verdrongen.

De boom groeit nog op de armste en droogste zandgrond. De zware penwortel gaat vrijwel recht naar beneden, maar er zijn grote aantallen heel dunne zijwortels. Het is meestal aan de vorm van de bomen te zien als de wortels belemmerd worden in hun vrije doorgang. De voedseltoevoer en opname gaan dan stagneren, waardoor de top van de boom meer in horizontale richting gaat groeien.

Dat lees ik in Bomen Kijken, een boekje uit 1986 dat de kinderen kregen bij de Nationale Boomfeestdag. En ik maar altijd denken dat deze gebogen vorm de gewone groeivorm is.

Waarom vind ik juist deze boom zo mooi? Vanwege zijn grillige vorm, het prachtige rood bovenin de stam en de tekening van de schors. Het is gewoon een boom die mij altijd blijft boeien.

Marisca van der Eem

Tussen het gefluit van enkele vogels klinkt het gefluit van hondeneigenaren luider. Dan wordt het stil en klinken mijn voetstappen in de sneeuw als het breken van verse biscuitjes. Een hele groep duiven vliegt op met klapperend vleugelgeluid. Sneeuw accentueert vormen, zoals schuingevallen boomstammen.

En dan opeens een dode boom vol paddestoelen van het elfenbankjes-soort. Drie kleuren: oud bruin, vers beige en sneeuwwit. Als je aan komt lopen en het zo ziet, lijkt het wel of er van dat ouderwetse kant rond de boom is opgehangen. Een prachtig gezicht. Ik voel of ze door de vorst misschien slap zijn geworden, net als mijn pompoenen voor de deur, maar

vanuit zijn uiteinden verder groeit. Verbazing alom.

*grove den heet hij
hoge rug rood opzij gestrekt
voor mij de mooiste*

M'

Altijd sta ik even stil bij het schorsmozaïek van de grove den. Prachtig, die verschillende tinten tussen het groen van de algen. Op de totaal uitgekledede dode boom ernaast volg ik een boomklever/ boomkruiper. Ik vergeet altijd welke het is, die - net als dit vogeltje - omhoog kruipt (toch die?) rond de stam. Dan weer een stuk naar beneden vliegt en opnieuw

Buurtgenoten

Onlangs, op 27 november, is ons redactielid Yvonne Beerthuizen overleden. Zij heeft jarenlang in elke Toorts een aflevering van 'Buurtgenoten' geschreven. Leuke verhaaltjes over dieren in en rondom het huis. Wij weten dat vele lezers altijd hebben genoten van haar verhaaltjes. Als hommage aan Yvonne plaatsen we graag nogmaals een (oude) aflevering van 'Buurtgenoten' in deze Toorts.

Voor deze aflevering van 'Buurtgenoten' heeft schrijfster dezes weer een paar stenen opgelicht, teneinde enig licht te kunnen werpen op de duistere wandel van de krabbelaar die het stralend middelpunt van deze episode zal worden.

Doorgaans roept dit ongewerveld heerschap geen tedere gevoelens op bij de gemiddelde mens die hem als 'eng' afschildert. Toegegeven, hij is niet pluizig en aaibaar, maar hij zal zich niet aan u opdringen, weet wat er in dit leven van hem verwacht wordt en hij zet daarbij zijn beste beentjes voor...

154 Voetjes

Over beentjes gesproken...in de wandeling mag onze vriend dan wel duizendpoot heten, maar dat gigantische aantal stemt niet helemaal overeen met de werkelijkheid. De duizendpoot, wetenschappelijk gesierd met de naam Chilipoda (hetgeen klauwvoetig betekent) wordt in vier groepen verdeeld, ieder met een naam langer dan het dier zelf.

Twee groepen herbergen een soort met 15 paar poten (in onze tuinen zeer algemeen); één groep bezit 21 tot 23 paar pootjes en de laatste groep verheugt zich in 35 tot 77 paar stappers. U ziet dus, 154 voetjes is het hoogste dat een 'duizend'poot kan halen.

Om ons niet te verliezen in de details waarin - behalve het aantal oneven potenparen - de groepen zich onderscheiden, kunnen we stellen dat de duizendpoot over het algemeen vol doet aan de volgende omschrijving.

Lang en heel veel poten

Hij heeft een lang, geleed lichaam en aan elke geleiding zitten een paar

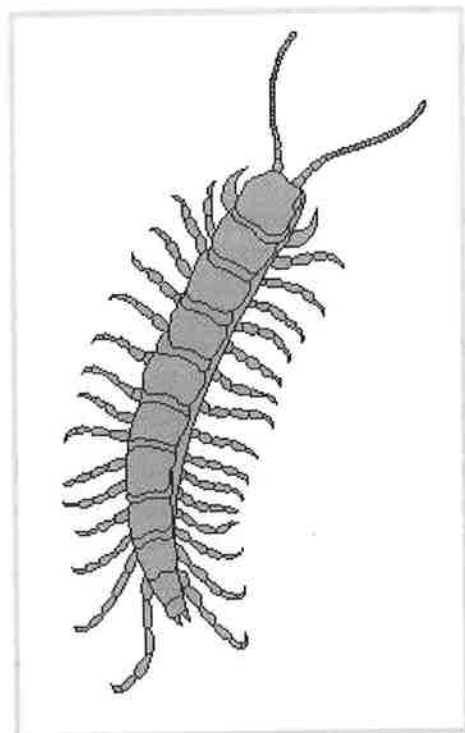
poten vast. Nu is het eerste potenpaar in de loop van de evolutie omgevormd tot een stel flinke schaarachtige klauwen die onder de kop bij elkaar komen. In die klauwen monden gifklieren uit waarmee de prooi verlamd wordt. Op de kop verheffen zich een paar lange voelsprietten waarmee het dier ruikt en tast. Zonder deze installatie kan hij geen voedsel opsporen en is hij ten dode opgeschreven. Verder is de duizendpoot door Moeder Natuur gul bedacht met drie paar kaken, en - afhankelijk van soort en levenswijze - met geen tot enkele ogenparen. Het laatste paar poten bezit zintuigharen die goede diensten doen als het beest eens achterwaarts uit een spleet moet kruipen met zijn lange lijf.

Een duizendpoot is trouwens goed gepantserd, rug- en buikschilden bedekken elk segment, hetgeen deze tank niet hindert in het ontwikkelen van snelheid.

Om de ledematen en andere uitsteeksels schoon te houden beschikt het dier over een paar speekselklieren in de mondholte die een vloeistof afscheiden. Met zo'n hoeveelheid aan poten en aanhangsels zou je verwachten dat hij hier een dagtaak aan heeft, waarin voor andere levensbehoeften weinig tijd overblijft. Maar dat valt in de praktijk nogal mee. Een dagtaak heeft de veelpotige friemel er in elk geval niet aan: onverwachte omstandigheden daargelaten brengt hij dit deel van het etmaal in rust door, in de strooisellaag, onder stenen of in spleten. Als het er maar koel, donker en vochtig is. Vooral dat laatste is belangrijk, want ondanks zijn krijgshaftige bepantsering bezit de duizendpoot maar een dun huidje dat gemakkelijk uitdroogt. Een zoonanbidder is hij derhalve niet.

Bruisend nachtleven

Maar als het schemert en het bruisende nachtleven begint, is ook de duizendpoot van de partij. Hij is een

goede jager die er een uitgebreide menukaart op na houdt, waarop onder andere spinnen, pissebedden, slakken, kevers, zilversjes en wormen prijken.

Maar ook de duizendpoot ontkomt niet aan de kringloop van eten en gegeten worden. Op zijn beurt vormt hij een stevige hap voor vogels, paden, spitsmuizen en andere duizendpoten.

Veel familie

Van de 2.800 soorten duizendpoten die de schepping met hun aanwezigheid opsieren, scharrelen er slechts ongeveer tien soorten in onze dreven rond en met hun luttele centimeters zijn ze nòch indrukwekkend, nòch gevaarlijk (voor mensen dan). Anders ligt het in de tropen, waar alles nu eenmaal weelderiger proporties heeft dan elders. Zo kan in deze exotische oorden een duizendpoot de indrukwekkende lengte van ruim 26 centimeter bereiken en met zijn gifkaken kan hij ook de mens aardig beetnemen. Ook zijn de tropische soorten wat flamboyanter gekleurd dan hun veelal bruine neven in gematigder gebieden. Zij pronken met helder rode, groene of blauwe vlekken en met dit kleurenspeel willen zij waarschijnlijk aangeven dat ze niet voor consumptie geschikt zijn en niet graag voor de voeten willen worden gelopen.

Tamme sex

De duizendpoot is geen sociaal wezen, dat samen met andere soortgenoten huis en hof deelt. Natuurlijk moet er op gezette tijden wat aan het nageslacht gedaan worden, maar navorsing in dikke boeken bracht aan het licht dat het sexleven van Chilipoda niet veel voeten in de aarde heeft. Naar verluidt vindt de bevruchting door indirecte overbrenging plaats. Het mannetje legt in de volheid des tijds een druppel sperma op een speciaal voor dit doel ontworpen web en het vrouwtje pikt dit dan op. Weinig poespas dus en gezien het grote aantal duizendpoten een effectieve methode, maar vonken springen er niet bepaald af.

Kleuterzorg

Afhankelijk van de soort ondergaat het vrouwtje het moederschap verschillend. Sommige graven de eieren simpel in en vinden dat ze daarmee genoeg gedaan hebben voor de verzekering van het voortbestaan, andere soorten kennen wel broedzorg. De aanstaande moeder graaft een holletje, maakt hieromheen een koepeltje van aarde met een ventilatiekanaal en rolt zich vervolgens teder rond haar pakketje kroost in eivorm dat ze regelmatig poetst om schimmelvorming tegen te gaan. Ze zal de peuters begeleiden tot ze op eigen beentjes

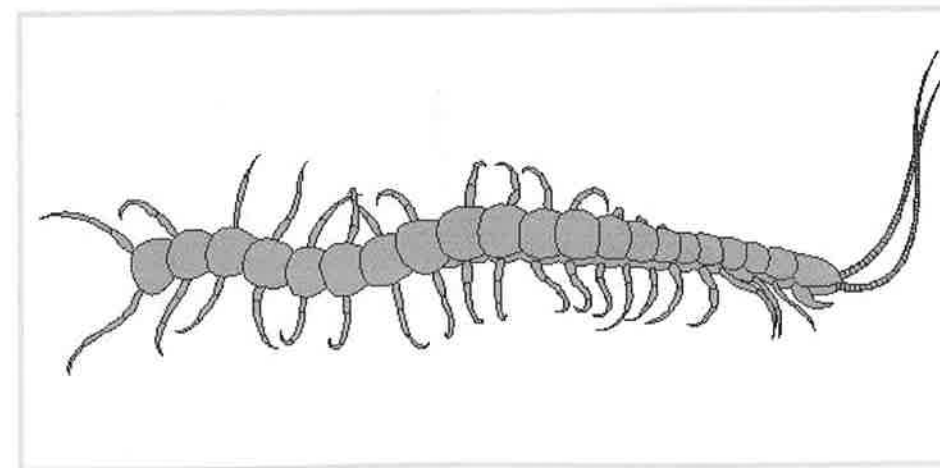
paar beentjes bij tot ze een volwaardig aantal stappers bezitten. Borelingen van ouders met een groot aantal poten komen volledig uitgerust uit het ei rollen.

Een pootje meer of minder

Voor zo'n klein beest kan een duizendpoot vrij oud worden. Als alles meezit, kan hij de respectabele leeftijd van zes jaar bereiken, waarvan hij er zeker drie nodig heeft om volwassen te worden. Het zal u duidelijk zijn dat een rustige oude dag weinig duizendpoten gegeven is in de vrije natuur. Nu wil het wel eens voorkomen dat met die hoeveelheid poten een onderdaan verloren kan gaan door allerlei oorzaken. De duizendpoot zit daar niet mee: hij vervelt tijdens zijn leven een aantal malen en dan worden er weer nieuwe poten aangemaakt die op latere leeftijd wat korter zijn dan de rest, maar hij wordt er niet minder behendig door. Een flink aantal poten onder controle houden vraagt behendigheid en coördinatie en wie de held van dit verhaal sierlijk aan zich voorbij ziet golven zal moeten toegeven dat het beestje aardig benen kan maken.

Langbenig

Een duizendpoot houdt zich bij voorkeur op in het open veld, maar er is één soort die nog wel eens in uw

kunnen staan, hetgeen enige maanden in beslag neemt.

Duizendpootbabies, die veelal in de zomer het levenslicht aanschouwen, komen ieder naar de soort in verschillende stadia van compleetheit uit het ei. De nakomelingen van ouders met 15 paar poten hebben bij de geboorte minder geleidingen en poten dan hun ouders. Ze vervellen een aantal keren en bij iedere vervelling komt er een geleiding en een

huis zijn opwachting komt maken. Hij is van Zuid Europese origine en wellicht daarom wat kouwelijk. De dreumes behoort tot de familie der Scutigera en is een zeer opvallende verschijning, die hoofdzakelijk uit ellenlange poten en voelsprietten lijkt te bestaan. Hij heeft grote ogen en wie zich in zijn langbenige voorkomen verdiept, zal begrijpen dat hij hiermee grote snelheden kan ontwikkelen.

De miljoenpoot

Nu heeft u waarschijnlijk in stijgende spanning zitten wachten tot ik de miljoenpoot ten tonele zou voeren als zijnde een superduizendpoot. Tot voor kort dacht ik dat de twee innige familiebanden bezaten, maar tegenwoordig, zo wordt ons door geleerden meegedeeld, worden ze tot verschillende klassen gerekend, met maar weinig onderlinge verwantschap. De miljoenpoot (die aan elk segment twee paar poten heeft) behoort tot de klasse der Diplopoda, waarvan op aarde 8.000 soorten te bewonderen zijn. Hij heeft geen gifklauwen, is strikt vegetarisch en voedt zich voornamelijk met dood plantaardig materiaal, vruchten en soms kadavers. Hij doet goed werk in de humuslagen van de bossen, maar ook in uw composthoop voelt hij zich op zijn gemak. net als de duizendpoot gaat zijn voorkeur uit naar een donkere, vochtige behuizing en is hij goed gepantserd. Bij gevaar gaat hij over tot chemische oorlogvoering: hij scheidt bijtende vloeistoffen af (zoals blauwzuur) die huid en slijmvliezen van de vermetele aanvaller aardig kunnen irriteren. Bij grote tropische soorten kan ook de mens hier onaangenaam door worden getroffen, maar hier te lande doen ze alleen maar nuttige, onschuldige dingen, net als de duizendpoot, om weer terug te komen op ons oorspronkelijke onderwerp.

Laat hem maar lekker scharrelen in uw tuin of het zich aangenaam maken onder stenen of hout. Hij vraagt slechts met rust gelaten te worden en zijn zegenrijk nachtwerk te mogen doen. En wie zou hem hierbij nu een poot dwars willen zetten?

Yvonne Beerthuizen

Dit verhaal is eerder verschenen in De Toorts van augustus 1991.

NATUURWERKGROEP ZUID-KENNEMERLAND

Natuurliehebbers die het leuk vinden om hun handen uit de mouwen te steken voor natuurbehoud kunnen hun hart ophalen. De natuurwerkgroep Zuid-Kennemerland, voortgekomen uit een landelijke IVN-werkgroep, organiseert in samenwerking met Landschap Noord-Holland deze winter een aantal natuurwerkdagen. In januari 2004 gaan we esdoorns zagen op landgoed Leyduin. Dit vrijwilligerswerk is nodig om de natuurwaarde van dit gebied te vergroten. En in februari is er de mogelijkheid om wilgen te knotten langs het Zuider Buiten Spaarne in Haarlem/Schalkwijk. De werkdagen beginnen over het algemeen om 10.00 uur en duren tot ongeveer 16.00 uur. Zorg zelf voor werkkleding en werkschoenen. En neem je eigen koffie/thee mee. Wij zorgen voor gereedschap, begeleiding, werkhandschoenen. De definitieve data van deze werkdagen worden in december bekend gemaakt. Informatie en aanmelden bij Marc van Schie, 023-5351239 of marc-margriet@hetnet.nl.

Zet open die creativiteit En laat stromen die woorden

Volgend jaar bestaat onze IVN-afdeling 25 jaar. Wij willen graag van u weten wat het IVN voor u betekent. Laat ons dat weten in dichtvorm. Dat kan zijn in een haiku, een elfje of gewoon zoals u zelf wilt, maar wel met maximaal tien regels. Wij brengen u vast in de stemming. Hopelijk wordt het jubileumnummer van De Toorts gesierd met uw gedichten. Insturen tot 1 februari 2004 naar Marisca v/d Eem, Eemlaan 18, 2105 XA Heemstede, of eemwildschut@hetnet.nl. Kom dus op, zet de creativiteit open en laat stromen die woorden.

haiku	lettergrepen
vol verwondering	5
stapvoets natuur	
ontdekken	7
een IVN excursie	5
elfje	woorden
herfst	1
paddestoelen kijken	2
met een spiegel	3
plooien en gaatjes	
ontdekken	4
IVN	1

Veel schrijfplezier!

U BENT VAN DE MILIEUPOLITIE?

De laatste tijd krijgen wij veel telefoontjes waaruit blijkt dat men het IVN weet te vinden. Sommige telefoontjes zijn heel bijzonder en die willen wij u niet onthouden. Wat denkt u van: "Mevrouw, kunt u mij het telefoonnummer geven van de beheerder van uw park?" Deze mijnheer moest iets uitzoeken rond een auto die bij Caprera gestolen zou zijn. En men had hem gezegd: "Caprera? Dan moet je bij het IVN zijn!" Of deze van de politie: "Wij willen even doorgeven dat er vernielingen zijn aangericht in uw vogelhut in Spaarnwoude." En deze dan: "Spreek ik met het IVN? U bent toch ook van de milieupolitie?" Bij navraag bleek deze mijnheer veel last te hebben van het zwerfvuil van zijn burens. Ik heb hem het telefoonnummer van het Meldpunt

gegeven. Hij vroeg toch ook nog maar even waar de letters IVN voor staan. We krijgen echter ook regelmatig telefoontjes van mensen die informatie willen over onze vereniging of over onze excursies. Meestal hebben ze dan onze folder gelezen of ons activiteitenprogramma. Maar onlangs belde nog iemand met de vraag: "Kunt u mij ook zeggen waar mijn zoontje braakballen kan pluizen?" Gelukkig kan ik iedereen verwijzen, zodat er uiteindelijk een oplossing komt voor hun probleem. Zomaar een gratis service van het IVN.

Jonne Misset

Heeft u plezier in het maken van gedichten in en over de natuur... ga dan eens mee met de IVN-excursie Dichter in de Natuur. In deze excursie gaan we slechts een stukje Middenduin ontdekken. Lopen in de natuur is heerlijk en je ziet veel. Te weinig staan we echter eens even stil en kijken om ons heen en luisteren. Je wordt je dan veel meer gewaar dan tijdens een wandeling. En ga dan eens door de knieën en neem de tijd om de bodem te bekijken of leun tegen een boom en ontdek wat zich daar allemaal op en onder de schors bevindt. Alle indrukken die we zo opdoen worden opgeschreven en vormen de basis van de gedichten die we gaan maken. Het Perzisch kwatrijn, de haiku, de imitatio (kopie van een bestaand gedicht) passeren de revu. Moeilijk? Valt reuze mee. Leuk? Reken maar! Genieten van de natuur? Dat niet alleen. Ook verwondering over diezelfde natuur. De excursie wordt gehouden op zondag 22 augustus 2004. Nog ver weg, maar als u straks met de feestdagen uw nieuwe agenda gaat invullen... In de volgende Toorts wordt de excursie vermeld in het activiteitenprogramma.

De gidsencursus van het IVN leidt mensen op om excursies te leiden of andere educatieve activiteiten uit te voeren. Het is een intensieve cursus met veel theorie, veel zelfstudie en een behoorlijk 'buitengedeelte'. Zoals u weet is in september dit jaar weer gestart met het opleiden van een nieuwe lichter gidsen. De Toortsredactie heeft een van hen gevraagd regelmatig verslag te doen, om u een kijkje in de keuken te gunnen. Niet om te zien wat er allemaal geleerd wordt. Wel om te merken wat zo'n cursus met je doet.

In de ban van

'Ik vind er niks meer aan om met jou te wandelen', zegt mijn vriendin. En dat is nog geen maand nadat ik aan de gidsencursus ben begonnen. Terwijl ik het wandelen die laatste keren juist zo ontzettend leuk had gevonden. Zo totaal anders dan daarvoor. Normaal gesproken wisselden we tijdens een wandeling ervaringen

uit als: 'wat een mooi licht hè, daar over die velden' of 'zie je die voetsporen in het zand, van welk dier zouden die zijn?' Ik weet dan wel bijzonder weinig van de natuur, maar genieten doe ik altijd al.

Na nog geen maand kijk ik met andere ogen. Ik kijk naar boven naar de hoog boven mij zwiepende takken en bladeren. Mededeelzaam als ik ben, laat ik al onderzoekend mijn gedachten hardop de vrije loop. 'Is het een populier of een linde? Hoe ziet die stam er eigenlijk uit? Ja, ja, onthouden voor straks als ik thuis ben. Moet ik opzoeken.' Om dan vervolgens een blad in mijn tas te stoppen. Ik speur de grond af of ik misschien tussen alle dode bladeren en afgebroken takken een minuscuul meniezwammetje zie of een paar dodemansvingers. En ik kijk naar links en rechts om vooral niks te

missen. Tot mijn eigen verrassing herken ik ook dingen. Zoals een paar van de dertig belangrijkste bomen die we echt moeten leren kennen. Ik ben apetrots dat ik de kardinaalsmuts herken, waar ik een paar dagen eerder zelfs nog nooit van gehoord had. Nadat ik een tak met geveerde bladeren naar mij toe heb getrokken, herken ik de es aan zijn zwarte knoppen en weet dat het geen robinia is omdat die zo'n prachtig gegroefde en gedraaide stam heeft. En ik zie de abeel. Maar was het nou de witte of de grauwe? Nee, rustige wandelingen zijn het niet. En echt ver komen we ook niet meer. Dat is waar.

Maar wat weet ik al veel, zeg ik tegen mezelf (ook al weet ik dat dit pas het begin is). Waarom nu wel en hiervoor niet? Ook dat weet ik. Want een van de kerndoelen van de cursus is juist om je educatieve vaardigheden eigen te maken. En dat begint met inzicht in de vraag hoe volwassenen eigenlijk leren. Daarvoor is ons de leerproces van Kolb uit de doeken gedaan. Volgens hem is leren een cyclisch proces, waarbij iedereen vier verschillende fasen doorloopt, altijd in dezelfde volgorde: ervaren, waarnemen, theoretiseren en experimenteren. Alleen, de keuze van het beginpunt hangt af van je leerstijl. Ieder mens blijkt voor één van de vier een voorkeur te hebben. In eerste instantie dacht ik een uitzonderingsgeval te zijn. Ik vond alle vier op mij van toepassing. Maar na een paar dagen was ik eruit. Voor de cursus was ik altijd bezig met ervaren maar ik deed er verder niks mee; ik maakte de cirkel niet af: een zogeheten 'onvolledig leermoment'. Door de cursus word ik gedwongen te lezen. En daar houd ik van. Dat is het dus. Ik wil eerst theoretiseren om daarna op pad te gaan en de onderzoeker te spelen. Zo loopt mijn cirkeltje. Zo leer ik.

Omdat dus niet iedereen er dezelfde leerstijl op nahoudt, oefenen we met uiteenlopende werkvormen. Niet alleen hebben we er een heel boek vol mee, de docenten brengen de werkvormen ook met ons in praktijk. In groepjes van vier temperatuurdien wij de duinen op twintig centimeter diepte en legden een lijntje van tien meter, waarlangs we alle flora bestudeerden. We gingen ook op excursie naar de Paddestoelendag op Elswout. Kijken en nog eens kijken zonder enige kennis. We zagen tientallen soorten. Niet echt my cup of tea. Maar gelukkig is variatie het kernwoord van de cursus. Pas nog stonden we met z'n allen binnen op een rij de duinen uit te beelden met borden boven ons hoofd. Ik was duindoorn. Waar ik stond? Naast middenduin, naast 800 jaar oud (als ik me niet vergis) en naast jongste jonge duinen. We hebben met z'n allen al ons eigen bomenboek gemaakt over de dertig bomen. Niet met feiten, want die staan al in alle boeken, maar vol weetjes, mythes en geneeskrachtige werkingen. Ieder een boom. Op het moment kom ik hersenruimte en ogen tekort. Omdat ik ook wil ontspannen, hebben mijn vriendin en ik een deal gesloten. Voordat we gaan wandelen, zetten we de tocht in grote lijnen uit. En als je 's middags van de Oase naar paal 69 wilt - en liefst voor het donker weer terug - kun je niet om de vijf meter stil blijven staan. Alleen af en toe (ik moet wel oefenen!). Hoe ik dat doe? Mijn blikveld verruimen. Deze keer heel letterlijk. Door buiten te focussen op oneindig, voor een brede, dromerige blik. Heerlijk ontspannend, ter afwisseling.

Duindoornroosje

NETWERKEN IN DE NATUUR

Dat kun je tweërlei uitleggen. Netwerken als werkwoord: het vormen van een net van vrienden en relaties om je heen. Of netwerken als zelfstandig naamwoord: een aaneenschakeling van met elkaar verbonden delen. Het IVN Nederland heeft voor haar nieuwe campagne NatuurNetwerk de beide betekenissen in haar gedachten gehad. Het ontwikkelen van natte en droge verbindingzones staat centraal in de campagne, maar ook het hiervoor samenwerken met je groene partners.

Bij ecologische verbindingzones kunt u bijvoorbeeld denken aan houtwallen en boomrijen, dassentunnels onder snelwegen, takkenrillen als tuinafscheiding of wegbermen. Het zijn allemaal wegen voor dieren en planten om van het ene natuurgebied naar het andere te komen, waardoor hun leefgebied vergroot wordt. Deze verbindingzones zijn juist in Nederland van groot belang. Ons land vormt een lappendeken van kleinere natuurgebieden, versnipperd door snelwegen, spoorwegtrajecten en oprukkende steden. Bij ecologische verbindingzones wordt snel gedacht aan grote en dure natuurprojecten. Maar ook op kleine schaal is het mogelijk de natuur een

handje te helpen. Bijvoorbeeld door ecologische bermbeheer of ecologisch beheer van de groenstrook rondom school of bedrijf. Door meer natuur in eigen tuin: een hoge boom met wat struiken erbij is voor sommige vogels al genoeg om de afstand naar het volgende park of bos te overbruggen. Met deze nieuwe campagne wil het IVN publiek en bestuurders bewust maken van de mogelijkheden om in de eigen leefomgeving wegen voor de natuur te creëren. Ruim 70 afdelingen hebben zich inmiddels opgegeven om aan de campagne mee te doen, waaronder onze afdeling. Het ligt niet in onze bedoeling de campagne in de afde-

ling groots op te zetten, daar hebben we de tijd en de menskracht niet voor. Het meest eenvoudige is te bekijken hoe we vorm kunnen geven aan de campagne in onze bestaande activiteiten.

Lijkt het u leuk om dit in een klein werkgroepje te bekijken en uit te werken, neem dan contact op met Jonne Misset, telefoon 023-5274950 of e-mail laterveer.misset@hetnet.nl.

PAK EVEN DE AGENDA

Op woensdagavond 7 januari 2004 komen wij bij elkaar om het nieuwe jaar - ons jubileumjaar! - in te luiden. De werkgroep Groene Winkel zorgt voor een passend programma. Het is altijd weer gezellig om op zo'n avond even bij te praten en met elkaar te klinken op een nieuw en actief jaar. Leden en donateurs zijn vanaf 20.00 uur van harte welkom in Ter Kleef, Kleverlaan 9 in Haarlem.

Op woensdagavond 21 januari 2004 wordt er een Algemene Ledenvergadering gehouden. Het ligt in de bedoeling die avond een nieuw bestuur te kiezen; ook komt er een voorstel voor contributiebetaling op tafel. Er is een korte vergadering gepland met daarna informatie over de landelijke IVN-campagne NatuurNetwerk. Over deze campagne kunt u alvast iets lezen in deze Toorts.

Leden van onze afdeling krijgen een agenda voor deze vergadering toegestuurd. Donateurs zijn natuurlijk ook welkom.

De vergadering begint om 19.30 uur en wordt gehouden in Ter Kleef, Kleverlaan 9, Haarlem.

KLIMOP (vervolg)

Eetbare en/of geneeskrachtige kruiden

Even uw geheugen opfrissen: de vorige keer (in Toorts nummer 60) werd uitgelegd dat de Klimop met haar hechtwortels slechts ergens tegenop klimt en geen voedsel uit dat klimobject haalt. Als stambedekking biedt de Klimop bomen bescherming tegen zon en sterke temperatuurswisselingen. Maar als de plant erg weelderig en overheersend wordt kan het de dood van een boom betekenen. Tenslotte moet er voor beide wel voedsel uit de grond komen.

De groenblijvende Klimop wordt bijzondere eigenschappen toegedicht, zoals vrijmoedige liefde en trouw. Onze voorouders wisten dat de bodembedekkende Klimop in staat is om betoveringen te verbreken. In vroeg-Christelijke tijden legde men Klimoptakjes op graven omdat de Klimop het eeuwige leven (van Christus) vertegenwoordigt. Tegenwoordig gebruiken we de groenblijvers vooral in de kersttijd. Het groen staat nog steeds voor het doorgaan van het leven.

Bescherming en voedsel

Niet alleen biedt Klimop de stam van bomen bescherming, een andere vorm van bescherming biedt zij vogels en insecten. Deze kunnen er een veilig onderkomen vinden en zo nodig nestruimte. Door de late bloei zijn de bloemen rijk aan nectar. Zij zijn van groot belang voor veel soorten insecten, zoals bijen, zweefvliegen, kevers en dagvlinders. De bessen worden graag gegeten door duiven; voor mensen zijn ze giftig.

Geneeskracht

Hoewel Klimop een giftige plant is, wordt hij in de geneeskunde van zowel mensen als dieren gebruikt. De werkzame stoffen zijn vooral: saponine (hederine) flavonoiden, stoffen met oestrogene werking (werkend op het vrouwelijk geslachtshormoon). Voor mensen wordt Klimop onder andere gebruikt als kramp opheffend middel, als menstruatiebevorderend middel en als pijnstiller. Klimop zou de geest vertroebelen (zinnebeeld van dronkenschap), met als (logisch?) gevolg dat de Griekse god Bacchus altijd met onder andere Klimopbladeren en wijnstok werd afgebeeld. Klimop schijnt ook te helpen tegen ontstoken neuzen, andere wonden en zweren, leverziekten, geelzucht en galstenen. Verder kunnen eksterogen, rachitis en pódagra (jicht van de voet/teengewrichten) met Klimop behandeld worden. Voor dieren wordt de plant gebruikt bij koorts, waterzucht, opgezette klieren en ontstoken gewrichten. Met name bij grotere huisdieren blijkt dat goed te werken. Men geeft dan per dag één kopje van een aftreksel van de klimopbessen met water en honing. Voorzichtigheid blijft altijd geboden! Schapen grazen graag de gehele plant, hoewel dit voor drachtige ooiën niet erg gezond is. Wel na de bevalling, dan gebruikt men aftreksels van de plant voor algehele reiniging en wanneer de nageboorte niet goed wil afkomen.

Gebruik

Klimophout is wel hard maar niet duurzaam. De gevorkte stam kan gebruikt worden als steun voor bijvoorbeeld waslijn of hengel. Ook katapult en wichelroede behoren tot de mogelijkheden. Boeren gebruiken de gevorkte steel wel als hooivork.

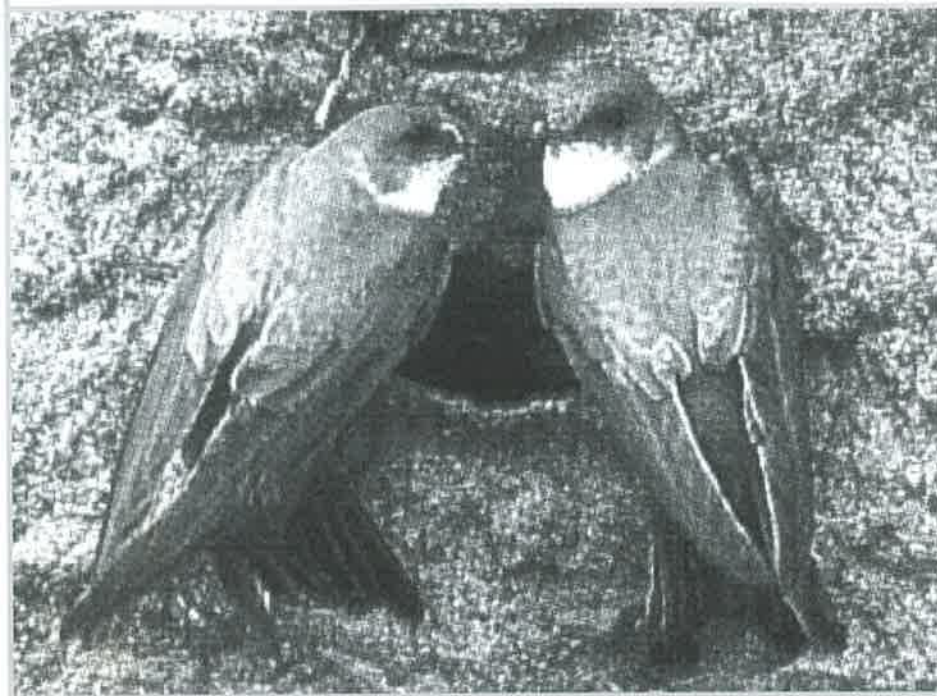
Tot slot nog een wastip

Klimopbladeren kneuzen of fijnwrijven in water totdat dit donker ziet. Dit klimopwater geeft zwarte zijde weer glans en gloed.

Yneke Bettink

Alternatieve geboortekaartjes

Bij de redactie van De Toorts zijn eind juli vrijwel tegelijkertijd drie geboortekaartjes bezorgd. Vanuit een gloednieuwe kraamkamer aan de Toolenburgerplas in Hoofddorp, laten de trotse ouderparen weten dat

er drie meerlingen zijn geboren. We begrijpen dat er voor kraamvisite geen tijd is en op een traktatie van beschuit met muisjes hoeven we al helemaal niet te rekenen. Nee, deze ouders hebben het veel te druk met

het voeden van de hongerige kleintjes! Die zullen immers al binnen enkele weken uitvliegen...

Dit bericht gaat - inderdaad - over het eerste broedsucces van de Oeverzwaluw in de speciale broedwand bij de Toolenburgerplas. In de vorige uitgave van De Toorts leken de Oeverzwaluwen een meer natuurlijke broedlocatie te verkiezen, boven het pas opgeleverde eiland. Toen vrij laat in het seizoen toch nog drie broedparen hun intrek in de wand namen, was de verrassing des te groter. De Werkgroep Oeverzwaluwen kan tevreden zijn. De broedwand is binnen een jaar gerealiseerd én de eerste paartjes hebben er al kroost grootgebracht. Dit succes is hoopgevend voor de komende jaren!

Mieke Ooms

GROENE WINKEL: KOMENDE EN GAANDE MAN

De Groene Winkel en Cock Meijer, dat waren twee onlosmakelijk verbonden begrippen. Cock was coördinator van de werkgroep en regelde alle zaken rondom onze Groene Winkel. Ook alle materialen stonden opgeslagen bij zijn werkadres. En... we konden daar ook regelmatig vergaderingen houden. Cock is begin dit jaar gestopt met het coördinatorschap. Dat is inmiddels al bijna een jaar in handen van Paul de Vocht. Alleen...we hadden door de ontwikkelingen binnen de organisatie nog steeds geen afscheid genomen van Cock. Dat is nu inmiddels gebeurd. Niet in grote kring, want daar is Cock de man niet naar. Maar in ieder geval wel op passende wijze met een bos bloemen en een boekenbon. Cock blijft wel bij het IVN, dus we zullen hem beslist weer eens ergens tegenkomen.

Kaal

Vanachter mijn bureau zie ik de bomen. Het is december en ze zijn dus kaal. Daar is voor bomen overheen te komen. Want ijdelheid was nooit een bomenkwaal.

Hoezeer verschillen bomen toch van mannen. Die bij de allereerste kale plek. Daar midden op het hoofd of bij de nek. Heel creatief gaan kammen om 't gebrek (Die kale plek) met haren te bespannen.

Ja, menigeen bezwijkt voor die verleiding. En valt dus na zo'n kunstgreep dubbel op. Als type met een veel te lage scheiding. En zestien haren op een kale kop.

En meelij voel ik dan naar boven komen. Ze zijn zo bang voor het verval van sjans. En voelen zich alleen behaard wat mans. 't Is waar, een man krijgt niet een nieuwe kans. Zoals stevast elk voorjaar weer de bomen.

Kom jongens, toe, blijf kijken naar de bomen. Daar-is-ie dan: die open plek in 't bos. De kam brengt ze niet terug, je jongensdromen. Je bent niet oud, je bent gewoon de klos.

Letty Kosterman
Uit: *Vroege Vogels*

Activiteitenprogramma Winter / Voorjaar 2004

Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afdeling Zuid-Kennemerland.

Algemene informatie: 023 5274950.

Informatie over excursies: zie telefoonnummer bij betreffende excursie.

Wintergasten in de duinen

Zondag 1 februari

Vertrek: 13.30 uur, ingang AWD aan de Zandvoortselaan tussen Zandvoort en Bentveld.

Een vogelexcursie door de Amsterdamse Waterleidingduinen over wintergasten die in ons land verblijven om de kou in hun broedgebieden te ontvluchten.

Duur: ongeveer 1,5 uur. Meenemen: verrekijker en warme kleding.

Toegangskaat verplicht. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Diersporen en Vogels, Koningshof

Zondag 8 februari

Wie vindt ze, wie hoort ze, wie kent ze? Kinderexcursie en gelijktijdig en afzonderlijk een ouderenexcursie.

Vertrek: 11.00 uur info-paneel bij parkeerplaats Koningshof, Duinlustweg 26, Overveen.

Duur: ± 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig.

Informatie: Eveline Zeilstra, 023 5257532.

Strandexcursie, Bloemendaal aan Zee

Zondag 22 februari

Vertrek: 12.00 uur, strandopgang aan de Kop van de Zeeweg, Bloemendaal aan Zee. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Knoppenwandeling, Haarlemmerhout

Zondag 7 maart

Vertrek: 11.00 uur, vanaf Restaurant Dreefzicht. Ook zonder blad laten bomen zich goed herkennen.

Duur: 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Paddenexcursie voor kinderen in Koningshof/Elswout

Zondag 14 maart

De padden verlaten in deze tijd Koningshof om aan de overkant van de weg in Elswout hun eieren af te zetten in poelen en plassen. De Duinlustweg is echter een levensgevaarlijk obstakel en daarom zetten vrijwilligers de padden over waarbij je kunt helpen met het overzetten. Intussen vertellen we je alles over het leven van de pad. Er kunnen maar 30 kinderen mee, je moet je dus vooraf opgeven!

Voor de ouders wordt tegelijkertijd een vogelexcursie georganiseerd. Dus verrekijker niet vergeten.

Vertrek: 08.00 uur info-paneel bij parkeerplaats Koningshof, Duinlustweg 26, Overveen. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden en informatie bij Corrie Buschman, 030 2716768.

Excursie Eetbare- en Geneeskrachtige Kruiden, Middenduin

Woensdag 17 maart

Vertrek: 16.00 uur, ingang Duinlustweg, Overveen. Duur: 2 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Yneke Bettink, 023 5254995.

Vogelexcursie, Elswout

Zondag 21 maart

I.s.m. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, ingang landgoed Elswout, Elswoutlaan, Overveen. Duur: 2,5 uur.

Toegangskaat verplicht. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Dialezing 'Dieren boven en onder de waterspiegel'

Maandag 29 maart

Dialezing door Ferry Siemensma i.s.m. KNNV.

In een sprankelende projectie met muziek wordt u meegenomen in de fantastische wereld van macrofauna en organismen die met het blote oog niet waarneembaar zijn. Wie eet wie, de voedselketen, een belangrijke draad in het verhaal. Deelname uitsluitend na **aanmelden!**

Aanvang lezing 20.00 uur, zaal open 19.45 uur. Zorg dat u op tijd bent!

Locatie: NMC Ter Kleef, Kleverlaan 9 te Haarlem. **Aanmelden** en informatie: Anneke Koper, 023 5362331.

Bomen en Vogels op Landgoed Schapenduinen

Dinsdag 30 maart

Langs de Krullenlaan in Bloemendaal ligt een mooi wandelbos tussen de landhuizen die ooit door de rijke Amsterdamse kooplieden zijn gebouwd.

Vertrek: 18.30 uur. Verzamelen bij het toegangshek naast de begraafplaats aan de Dennenweg.

Duur: ongeveer 1 tot 1,5 uur. Ook geschikt voor kinderen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Wil Stumpe, 023 5374168.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 4 april

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, infopaneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem. Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Rondleidingen Thijsses Hof

Georganiseerd door medewerkers van de Hof en gidsen van het IVN. Iedere eerste zondag van de maanden april t/m oktober. Aanvang: 14 uur.

Ingang: Mollaan (achter het Pannenkoekenhuisje), Bloemendaal

Excursies Landgoed Huys te Manpad

Georganiseerd door Stichting Huys te Manpad, onder andere m.m.v. IVN gidsen.

Gedurende de periode

15 april - 15 oktober:

Iedere zaterdag,

aanvang: 10.00 uur.

Iedere dinsdag,

aanvang 14.00 uur.

Vertrek bij het toegangshek, Herenweg, Heemstede.

Zangvogels in Wandelbos Groenendaal

Donderdag 8 april

I.s.m. Gemeente Heemstede.

Vertrek: 19.00 uur, info-paneel parkeerplaats bij het restaurant. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Fietsexcursie Spaarnwoude

Zondag 11 april / 1° Paasdag

Maak kennis met Grote Klaas, Mooie Nel en Dappere Hansje.

Spaarnwoude anders dan u denkt.

Een afwisselende fietsroute door een stuk van Spaarnwoude dat van historische betekenis is. U ziet monumenten en veel restanten uit ons verleden. De oer-Hollandse strijd tegen het water (het IJ) komt in dit gebied juist heel goed naar voren. We kijken niet alleen naar het verleden, maar ook naar de toekomst. U hoort op welke manier Spaarnwoude wordt onderhouden en toegankelijk wordt gehouden voor iedereen.

Start: 11.00 uur, vanaf de Spaarndammerdijk bij het haventje en het standbeeld van Hansje Brinkers.

Zorg voor goede schoenen en zo mogelijk een verrekijker.

De tocht is niet geschikt voor kinderen.

Aanmelden vooraf bij: Jonne Misset, 023 5274950.

Paaswandeling Thijsses's Hof

Maandag 12 april / 2de Paasdag

Van 13.00 tot 16.00 uur kan op eigen gelegenheid, of onder leiding van IVN gidsen in de hof worden gewandeld. Daarbij zal speciale aandacht worden gegeven aan de Stinzenplanten.

Om de 10 à 15 minuten zal er een gids met een groepje van maximaal 10 belangstellenden een rondwandeling maken. Tevens bestaat de mogelijkheid een dialezing bij te wonen. De aanvangstijden zullen ter plaatse worden aangegeven.

Ingang Thijsses's Hof: Mollaan (achter het pannenkoekenhuisje), Bloemendaal.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Dik Vonk, 023 5254140.

Wandeling in Spaar en Hout

Donderdag 15 april

Een wandeling met informatie over de historie van het gebied, waarbij ook gekeken wordt naar de bomen en de stinzenplanten.

Start om 11.00 uur bij het poortgebouw aan de Kleine Houtstraat, aan de oostzijde van de Haarlemmerhout.

Duur 1,5 uur. Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Theo Litjens, 023 5280173.

Parkvogels in het Molenplaspark

Zondag 18 april

Onder leiding van een ervaren gids gaan we op zoek naar wat er aan gevleugelde vrienden in dit park te vinden is. De excursie is vooral geschikt voor eenieder die eens wil weten welke vogels in zijn directe omgeving leven.

Tegelijkertijd is er ook een kinderexcursie, waarbij het ontdekken van de verschillende vogels voorop staat. Leeftijd 4-10 jaar.

Start: 10.00 uur, bij het restaurant Molenplas in het Molenplaspark. Duur: ± 1,5 uur. Kijker aanbevolen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Anneke Wegman, 023 5339049.

Voorjaar op Leyduin

Dinsdag 20 april

Vertrek: 19.00 uur. Parkeerplaats Leyduin, Manpadslaan, Heemstede. Duur: 1,5 uur.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Leo van der Brugge, 023 5261584.

Nachtegalenexcursie, Kennemerduinen

Zaterdag 24 april

I.s.m. de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 20.00 uur, Ingang Koevlak, Zeeweg, Overveen.

Duur: 2 uur. Kijker meenemen.

Deelname uitsluitend na **aanmelden op onze website** www.ivn.myweb.nl/nachtegalen

Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Nachtegalenexcursie, Amsterdamse Waterleiding Duinen

Zondag 25 april

I.s.m. de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 20.00 uur, Ingang AWD aan de Zandvoortselaan tussen Zandvoort en Bentveld.

Duur: 2 uur. Toegangkaart verplicht. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Roelof Boddaert, 023 5717773.

Nachtegalentocht, Duin en Kruidberg/Kennemerduinen

Zondag 2 mei

Wandeltocht van de binnenduinrand naar zee en weer terug.

Onderweg wordt gekeken en geluisterd naar vogels van diverse duinlandschappen en de vogeltrek over zee.

De tocht wordt onderbroken voor een lunchpauze in restaurant Parnassia.

Vertrek: 04.30 's nachts, vanaf NS-station Santpoort-Noord aan de Santpoortse Dreef.

De tocht duurt tot ongeveer einde middag/begin avond.

Kijker en eventueel extra eten/drinken meenemen. Denk om warme kleding.

Deelname uitsluitend na **aanmelden op onze website** www.ivn.myweb.nl/nachtegalen

Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.

Weidevogelexcursie, Hekslootpolder

Zondag 9 mei

I.s.m. Vereniging Behoud de Hekslootpolder en de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

Vertrek: 8.00 uur, info-paneel hoek Spaarndamseweg/Vondelweg, Haarlem.

Duur: 2,5 uur. Kijker meenemen.

Aanmelden vooraf is niet nodig. Informatie: Eric van Bakel, 023 5393507.